

PO VAŽNEM ZBOROVANJU V CELOVCU

Složen in enoten nastop naših koroških bratov**Manjšinska politika Avstrije - Zloraba demokracije in prirodnega prava - Koroška in Južni Tirol**

Preteklo nedeljo so se zastopniki vseh slovenskih političnih in prosvetnih organizacij na Koroškem zbrali v glavnem mestu dežele na pomembno zborovanje, ki je zbudilo precejšen odmev v avstrijski in tudi v inozemski javnosti.

Obravnavam niso namreč prisostvovali samo poročevalci glasil zamejskih Slovencev ter časopisja iz Ljubljane, Zagreba in Beograda, temveč so se z Dunaja pripeljali v Celovec tudi predstavniki drugih časnikov, tako na priliko dopisnik glavnega glasila Italijanske kršč. demokracije, rimskega dnevnika Il Popolo, predstavnik sovjetskega poročevalnega urada Tassa in poseben odposlanec peljskega tiska.

Od kod toliko zanimanje? Prav gotovo ne zavoljo številčne moči ali socialne in gospodarske veljavnosti slovenske manjšine, temveč iz povsem drugih, prav posebnih političnih vzrokov mednarodne prirode.

MINILI STA ŽE DVE LETI

Avstrijska republika je, kot znano, postala spet svobodna in neodvisna država šele s podpisom mirovne pogodbe 15. maja 1955. Dokler je bila dežela zasedena od sovjetskih in zapadnih zavezniških čet, in to je trajalo eno desetletje, ter se niso velesile še zedinile glede vsebine pogodbe, Avstrija ni mogla niti zanesljivo vedeti, kakšne bodo natančno njene meje.

Hude skrbi ji je zlasti takoj po vojni vzbujala južna Koroška. Po popolni zmagi Sovjetske Rusije nad nacionalnosocialistično Nemčijo je ogromna večina svetovne javnosti pričakovala, da se bo vplivna slovanska velesila odločno zavzela za koroške Slovence ter zahtevala, naj se njihovi kraji združijo z ostalo Slovenijo. To tem bolj, ker so Slovenci bili v Hitlerjevi državi edini, ki so se upali dvigniti z orožjem v roki zoper trinoga ter prelivati kri za stvar zaveznikov.

V zahvalo za to je pa Sovjetska Rusija skupno z zapadnjaki pustila Slovence na cedilu. Niti ena sama najmanjša obmejna vas ni bila priključena slovenskemu državnemu ozemlju.

Vnebovpijočo krivico so skušali deloma na ta način omiliti, da so v tako imenovani Državni pogodbi z Avstrijo maja 1955 obvezali avstrijske Nemce, da zajamčijo Slovence in obenem gradiščanskim Hrvatom vsaj pouk v materinem jeziku, da proglase na manjšinskem ozemlju poleg nemščine tudi slovenščino in hrvaščino za uradni jezik ter prepovejo v državi vse organizacije, ki imajo v programu raznarodovanje Slovencev in Hrvatov. Na strani Hitlerja proti svobodnemu svetu vojskujoča se Avstrija je potemtakem izšla zelo poceni iz druge svetovne vojne.

Človek bi pričakoval, da si bodo Avstrijci veselo meli roke ter rade volje izpolnili do pičice vsaj svoje malenkostne dolžnosti do narodnih manjšin.

Toda od tega sta minili 2 leti, a Avstrija ni do danes, razen da je ustanovila slovensko gimnazijo v Celovecu, izvršila niti ene obveze, ki jih je s pogodbo vzela nase do Slovencev in Hrvatov.

STARI NEMŠKI NACIONALISTI

Predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter je v svojem izčrpnem nedeljskem govoru ugotovil, da ni na Koroškem slovenščina še nikjer vpeljana kot drugi uradni jezik.

Najvišje sodišče na Dunaju je sicer odločilo, da imajo pripadniki manjšin nesporno pravico občeovati na svojem ozemlju s sodišči in sodniki v svojem materinem jeziku, toda sodišča v Celovecu te odločbe ne priznavajo. Po njihovem je sodni jezik na Koroškem slej ko prej edino le nemščina.

Nikjer v deželi niso še vpeljali dvojezičnih napisov, kakor jih nalaga 7. člen mirovne pogodbe.

Kaj je s slovenskimi šolami?

Najhujša gonja nasprotnikov našega naroda je seve uperjena proti slovenskim šolam. O tem je v Celovecu imel prvovrstno poročilo predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Joško Tischler.

Borba za pouk v materinem jeziku, je rekel, stoji že 100 let v ospredju javnega življenja koroških Slovencev. Šola je bila glavno sredstvo, s katerim so nemški nacionalisti raznarodovali naše ljudstvo. Na zunaj je bila šola dvojezična ali utrakvistična, v resnici so se pa v njej učili naši otroci predvsem nemščine ter se načrtno odtujevali vsemu, kar je slovensko.

Ker so se avstrijski Nemci zavedali, da je ta šola prava kulturna sramota, so se po Hitlerjevem porazu najprej sami od sebe potrudili, da jo preosnujejo. Dne 3. okt. 1945 je koroška deželna vlada izdala zakonsko odredbo o novih dvojezičnih šolah, v kateri je bilo sprejeto načelo, da se v njih morajo otroci iz narodno mešanega ozemlja naučiti obeh deželnih jezikov: slovenski nemščine, nemški slovenščine. Oba sosedna naroda naj bosta v tem pogledu popolnoma enakopravna, njuna mladina naj pozna oba jezika in obe kulturi dežele. Tak pouk je za nemške in slovenske otroke splošno veljaven in obvezen.

Tedanji avstrijski zunanji minister dr. Gruber je na svojih pogajanjih v Londonu,

Kmečka zbornica za Koroško je celo objavila predpis, po katerem je njen uradni jezik izključno nemščina.

Najhuje pa je, da so v deželi nastale ali se obnovile stare nemške nacionalistične organizacije, tako na priliko zloglasni Schulverein — Südmark, ki ima za izrecni cilj potujčevanje Slovencev. Na Koroškem je bilo ustanovljeno posebno društvo slovenskih narodnih odpadnikov, »Zveza Vindišarjev« ali nemčurjev, katerih javno priznani program obstoji v tem, da se bore proti uresničenju narodnih pravic, ki so jih velesile priznale slovenski manjšini.

Vsa taka združenja so po mirovni pogodbi strogo zabranjena. Saj je v znamenitem 7. členu črno na belem zapisano, »da se mora delovanje organizacij, ki merijo na to, da odvezamejo hrvatskemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov narodni značaj in manjšinske pravice, prepovedati«.

V Avstriji pa ne seže vladi niti zdaleč v misel, da bi te organizacije prepovedala. Dr. Zwitter nam je v nedeljo odkril, da avstrijska oblastva s temi protislovenskimi organizacijami celo javno sodelujejo!

Parizu in Moskvi prikazoval velesilam novo šolo kot vzoren način, kako naj se uredi pošteno sožitje med dvema sosednjima narodoma. In res mu je uspelo prepričati Ruse in zapadnjake. To je bil en razlog več, zakaj so zavezniki menili, da lahko puste koroške Slovence pod oblastjo avstrijskih Nemcev. Doba umetnega potujčevanja je pri kraju, Avstrija se je naposled odločila za politiko narodne pravičnosti in enakopravnosti.

ALI JE BILO VSE LE PREVARA?

Tako je bila podpisana mirovna pogodba, s katero so velesile vzele na znanje tudi novo šolsko ureditev, ki jo je Avstrija prostovoljno vpeljala na Koroškem.

Toda brž ko so zavezniške čete odšle, so stari nemški nacionalisti začeli spet dvigati glavo. Po vsej državi so raznetili gonjo proti obstoječim dvojezičnim šolam, zlorabljač joč pri tem najsvetejša načela demokracije in prirodnega prava.

O tem, kakšna naj bo šola, pravijo, naj odloča ljudstvo s svobodnim glasovanjem ali referendumom. Pri tem računajo, da se bodo Nemci izrekli za čisto nemški pouk ter se tako »na demokratičen način« rešili dolžnosti, da se njihovi otroci uče na mešanem ozemlju drugega deželnega jezika. To naj velja samo za Slovence. Ti naj se le uče nemščine.

NOVICE Z VSEGA SVETA

ZOLI OSTAL NA VLADI

Tudi glavnemu tajniku Kršč. demokracije Fanfaniju se ni posrečilo sestaviti nove rimske vlade, ki bi slonela na štirih sredinskih demokratičnih strankah. Edini izhod je bil, da prevzame državne posle enobarvna, to je čisto demokristjanska vlada, ali da se razpišejo volitve.

Ker je večina strank, med njimi tudi komunistična, volitvam nasprotna, se je Gronchi odločil za demokristjansko vlado. Fanfani je upal, da bo ta naloga poverjena njemu, a se je urezal. Gronchi je enostavno naprosil Zolija, naj ostane na vladi, ker je že tako dobil v parlamentu zaupnico. To je bilo obenem maščevanje Fanfaniju, ki je svoječasno odločno nasprotoval izvolitvi Gronchija za predsednika republike.

Zoli se je torej ohranil na oblasti. Nastalo je le vprašanje, kako naj se brani pred očitkom, da so zanj glasovali ter mu pridobili večino — fašisti.

Toda mož ni neumen. V vladni program je vzel nekatere zakone, ki se zde levici važni; tako korenitejšo agrarno reformo, ustanovitev avtonomnih dežel in podobne stvari. Zoli računa, da bodo za te njegove predloge glasovali tudi levčarski poslanci in senatorji. Če se to zgodi, mu ne bodo mogli več očitati, da se naslanja na fašiste.

Ali se bo Zoliju ta politika posrečila, bodo kmalu dokazali dogodki.

KRIVIČNA RAZSODBA

Vrhovno sodišče v Rimu je 19. junija odobrilo priziv javnega tožilca, ki je zahteval, naj se voditelji bivših partizanov v Beneški Sloveniji kličejo na odgovornost tudi na podlagi 241. člena kazenskega zakonika, češ da so se za časa vojne zavzemali za priključitev tistih krajev Sloveniji, oziroma Jugoslaviji. To je po gornjem paragrafu veleizdaja, zaradi katere ti prisolijo do smrtne ječe.

Razsodba je v kričočem nasprotju z mirovno pogodbo, ki določa, da Italija ne sme nikogar kaznovati ali »vzdemirjati« zaradi tega, ker se je med vojno boril za stvar zaveznikov. Odločitev rimskega sodišča je zavoljo tega vzbudila v vseh demokratičnih krogih Italije in inozemstva veliko ogorčenje ter bo imela še neprijetne politične posledice. Ogorčenje je tem bolj upravičeno, ker so bili največji fašistični zločinci pomiloščeni ter se danes nemoteno sprehajajo po državi, ne da bi jih kdorkoli smel vzdemirjati.

TITOV GOVOR

Predsednik republike Tito je imel v torek na zborovanju delavskih svetov Jugoslavije v Beogradu pomenljiv govor.

Najprej je branil samoupravo delavcev v podjetjih, katera predstavlja že iz časov spora s Stalinom eno glavnih razlik med gospodarskim ustrojem Jugoslavije in Sovjetske Rusije, kjer odločajo v vodstvu industrije izključno uradniki moskovske vlade.

Tito in njegova desna roka Kardelj sta sicer v Beogradu priznala, da delavska samouprava v podjetjih ni še popolna. Tovarnam vsiljujejo ravnatelje od zgoraj, delavski sveti lahko svobodno razpolagajo samo s 3 odstotki čistega dobička in plače so prenizke, da bi delavce gnale k vse večji storilnosti v podjetjih. Delavci in nameščenci nimajo še

občutka, da so resnični gospodarji proizvajalnih sredstev.

Toda ideja delavske samouprave je pravilna in nenadomestljiva. Tito je odločno odbil kritike, ki se dvigajo zoper to idejo v Sovjetski Rusiji in v njenih zavezniških deželah. Na zunaj, je rekel, Jugoslavijo hvalijo, v tajnih okrožnicah jo pa označujejo kot državo, kolebajočo med kapitalizmom in gospodarskim neredom. Teh krivičnih napadov je Jugoslavija že sita.

Ker je misel delavskega samoupravljanja v popolnem soglasju s socializmom, bo Jugoslavija šla na svoji poti do kraja in se ne bo ozirala na zlonamerne kritike iz tujine.

Zborovanju v Beogradu so prisostvovali odposlanci iz Italije, Sovjetske zveze, Indije, Finske in drugih dežel.

AMERIKA PROTESTIRA

Sovjetska Rusija je pred kratkim odstopila Naserju tri podmornice, ki so bile v Aleksandriji slovesno izročene egiptovskemu vojnemu brodograditelju. Dogodek je vzbudil v Ameriki precejšnjo nevoljo.

Zunanji minister Dulles je predvčerajšnjim izjavil, da je Moskva s tem dejanjem povečala napetost in nevarnost vojnih zapletljivost na Srednjem vzhodu ter prekršila sklep Združenih narodov, ki so oktobra meseca bili pozvali vse države, naj ne pošiljajo orožja niti Izraelu niti Egiptu.

Amerika, je dejal Dulles, sicer ni še sklepala o tem, ali naj pošlje sedaj orožje tudi Židom, toda Rusija je s svojim dejanjem na vsak način prevrgla vojaško ravnotežje, ki je doslej vladalo med narodi Srednjega vzhoda.

OSTRA IZJAVA MOSKVE

Vrhovni poveljnik Atlantske skupnosti, general Norstad, je imel 7. junija pred zunanjepolitičnim odborom ameriškega senata zapupen govor, ki je silno razjezil Ruse. Atlantska zveza, je rekel Norstad, je sposobna, da uniči vse, kar bi moglo imeti vojaški pomen v Sovjetski zvezi. Če bi prišlo do vojne, bi bilo potrebno napasti Rusijo s štirih strani: s severa, juga, vzhoda in zapada, poslužujoč se vojaških oporišč, ki jih ima Amerika v tujih deželah.

Po 14-dnevem razmišljanju je Moskva v torek odgovorila skozi usta svojega zunanjega ministra Gromika. Od severa, juga in vzhoda in zapada, je dejal, dandanašnji ni mogoče napasti samo Rusije, temveč tudi — Ameriko. Amerikanci naj si ne umišljajo, da bi v slučaju vojne lahko mirno čepeli v svoji deželi, zaščiteni od vseh strani po neizmernih oceanih. Sovjetske atomske bombe bi zadele poslednji košček njihove domovine.

Ameriški generali naj bodo torej v svojih izjavah oprezní. Nadvse čudno je vsekakor, da jim Washington dovoljuje tako hujskaško govoriti. S tem se le veča napetost v svetu ter se ovirajo razgovori o razoroževanju, ki ravnokar tečejo v Londonu.

Iz teh besed je jasno razvidno, da je Gromiko hotel s svojim govorom vplivati na pogajanje v britanski prestolnici. Če bi dosegel, da postanejo Amerikanci bolj popustljivi ter se vsaj deloma in začasno sporazumejo z Rusijo o prvih početkih splošnega razoroževanja, bi utegnil biti njegov govor koristen, posebno zavoljo tega, ker je Dulles v torek sam

izjavil, da se Rusi po njegovem resnično trudijo doseči z zapadom kakršenkoli sporazum o razoroževanju. K temu jih sili notranji položaj v Sovjetski zvezi in razmere v svetu.

STRAHOTNE POPLAVE

Zaradi velikega neurja, ki je ta mesec divjalo po severni Italiji, so vse reke močno narasle. Ker se vse zlivajo v reko Pad, so njegove vode kakor pred 5 leti prestopile jezove ter že nad teden dni nezadržno poplavlja jo desetstisoče hektarov rodovitne zemlje. Otok Ariano, ki se nahaja ob ustju Pada in meri 18 tisoč hektarov površine ter šteje 15 vasi, je, ko to pišemo, na tem, da zaradi strahovite sile razbesnelih voda zginje z obličja zemlje.

Poplava je povzročila ogromno škodo. Poleg poljskih pridelkov je uničila nekatera važna metanova industrijska središča in podrla ali poškodovala veliko število kmečkih in delavskih poslopj. Računajo, da je doslej ostalo brez strehe okrog 37 tisoč oseb.

PROMETNE OVIRE

V nedeljo popoldne se je v eni najbolj obljudenih ulic Rima zbralo na stotine ljudi, ki so ustavili ves promet zaradi ene — lastavice. Živalica se je namreč zapletla med neke žice visoke palače in je žalostno čivkala. Gasilci so z dolgimi lestvami ptico rešili in jo spustili v zrak. — Podobno so v nedeljo ustavile ves promet na neki cesti proti Modeni — čebele. Tovorni avto je vozil veliko število panjev na pašo. Na nekem ovinku so se panji sesuli, čebele so jezno zbreščale in opikale vsakogar, ki so ga srečale. Ljudje ob cesti so morali pred napadom zamašiti vsa okna. Šele gasilci so z močnimi vodnimi curki ukrotili čebelno vojsko.

HOTEL ZA SKREGANE

V ameriškem mestu Cincinnati so pred kratkim odprli hotel za može, ki se sporečejo s svojimi ženami. Vse sobe so prepleškane s pomirjevalnimi barvami in v prostorni dvorani lahko po mili volji tožijo o težavah s svojimi boljšimi polovicami.

Taki hoteli bi bili nujno potrebni tudi v naših krajih.

NE SMEŠ SE RAZBURJATI

V Nemčiji so slavili in odlikovali 105-letnega krojača Jakoba Burija. Možak še siva, se vozi na kolesu na sprehod, spijs vsak večer v gostilni precej vrčkov piva in se zadovoljno smehlja. Časnikarji so starino vprašali, kako je čakal v zdravju tako starost. Stari Jaka je mirno odgovoril: »Samo razburjati se nikdar, pa postaneš star in si zdrav«.

VSE NA HITRO

V nedeljo je predsednik Gronchi otvoril v Rimu razstavo najnovejših izumov. Veliko zanimanje vzbuja zlasti ognjišče, ki skuha jajce v eni minuti, juho v petih, sploh vse v najkrajšem času.

OKOLI PRSTA

Najbolje plačani akrobatski par na svetu sta mož in žena Baudoin iz Stokholma. Ona dobesedno vrti moža okoli kazalca. On se drži njenega prsta ter kroži pri tem po zraku. Štiri leta sta vsak dan po več ur vadila to čudo, zdaj pa zaslužita vsak večer v cirkusu po 2000 dolarjev.

Naše žene sicer niso cirkuške umetnice, a znajo kljub temu prav lepo vrteti svoje možje okoli prsta.

NOVICE

TRŽAŠKI VELESEJEM

V nedeljo so ob prisotnosti zakladnega ministra Medicija slovesno otvorili 9. tržaški velesejem. Po uvodnih besedah predsednika ing. Sospisia in pozdravu župana je g. Medici poudaril, da je bodočnost Trsta v prvi vrsti odvisna od mednarodne trgovine in pomorske industrije. V tem pogledu da je vlada že nudila sosednim državam važne olajšave, da bi se čim intenzivneje posluževale tržaškega pristanišča, ki je duša tukajšnjega gospodarskega življenja. Za razvoj mednarodnega trgovinskega prometa je pa neobhodno potreben mir in tega važnega dejstva se zavedajo vse države, ki gospodarsko težijo k Trstu.

Letošnje razstavišče obsega 32 tisoč kv. metrov površine, se pravi 5 tisoč več kot lani. Na velesejmu je prisotnih skupno 24 držav, vseh razstavljalcev pa je 1150, od teh 45% iz inozemstva. Od sosednih držav sta dobro zastopani Avstrija in Jugoslavija, kar je najbolj razvidno iz paviljona, kjer je mednarodna lesna razstava.

Jugoslovansko razstavišče je letos zelo okusno urejeno. Jugoslovanska podjetja razstavljajo proizvode kovinske, električne, gradbene in kemične industrije, močno pa so zastopana tudi podjetja, ki se bavijo s konzerviranimi živili, mesnimi izdelki in mineralnimi vodami. Na sejmu seveda ne manjka kiosk, kjer točijo izbrana slovenska vina. Državna založba Slovenije je priredila lepo razstavo slovenskih knjig, tovarna »Jugoton« pa razstavo plošč, na katerih so posnete jugoslovanske narodne pesmi in tudi moderna glasba.

Precejšnjo pozornost vzbujajo tudi avstrijski paviljon, v katerem razstavljajo najrazličnejše proizvode gradbene in kovinske industrije, športne predmete, oblačila, igrače, usnjene izdelke itd.

Ni treba posebej poudarjati, da so na velesejmu odlično zastopana italijanska podjetja in si iz njihove razstave lahko ustvarimo precej verno sliko o napredku, ki so ga po vojni dosegli Italijani na vseh področjih gospodarskega življenja.

HITRO NARAŠČANJE

Po podatkih Organizacije združenih narodov se rodi na svetu vsako minuto 170 otrok, umre pa 90 ljudi. Naravni prirastek človeštva znaša torej 80 ljudi na minuto ali 115.200 duš na dan.

Najhitreje narašča prebivalstvo v Južni Ameriki, in sicer za 4 milijone in 400 tisoč oseb na leto, največ ljudi se pa rodi v Aziji, kjer živi več ko polovica človeštva; tu se prebivalstvo pomnoži vsako leto za približno 24 milijonov. Strokovnjaki sodijo, da bo ob koncu stoletja na svetu dvakrat več ljudi kot danes in da bodo najštevilnejši azijski narodi.

ALBANIJA IN ITALIJA

V soboto so v Rimu podpisali pogodbo med Albanijo in Italijo, s katero so bili med obema državama obnovljeni normalni diplomatski stiki. Italija se je obvezala, da plača Albaniji vojno odškodnino v znesku 2 milijonov in 600 tisoč dolarjev. Albanija pa je dovolila, da se trupla padlih italijanskih vojakov smejo prepeljati v domovino.

KOBILICE

V svetopisemskih časih so bile kobilice prava nadloga sveta. Te dni so se zopet pojavile v velikem številu v severni Afriki. Mednarodna kmetijska organizacija FAO je brzojavno obvestila 19 držav, med temi tudi Italijo, naj se pripravijo na obrambo, češ da bodo roji nenasitnih žuželk ogrozili tudi posevke v južni Evropi.

MAJHNA POMOTA

V londonsko bolnišnico so prejšnji teden pripeljali znano plavalko Helen Thys, ki se je bila ranila na nogi, ter jo operirali. Ko se je na postelji zbudila iz omame, je pa začudeno opazila, da ima v mavcu zdravo nogo, bolne pa ne. Primarij se je praskal po glavi in mrmral: »Hm, oprostite, kaj takega se nam ni še pripetilo. Sicer pa bomo pomoč popravili.«

NAMESTO STAVKE

Nameščenci cestne železnice v Singapuru so iztuhali poseben način borbe, da izsilijo od podjetja boljše plače. Namesto da bi stavkali, so šli sicer na delo, toda vozili sopotnike — brezplačno. Občinstvo je bilo seve zadovoljno, toda podjetje je imelo takko ogromne izgube, da je takoj ugodilo zahtevam delavcev.

NORI PLES

Sedemnajstletna Kathleen Parkins iz Newcastle v Avstraliji se je po triurnem plesu »rock and roll« na šolski prireditvi onesvestila. Prepeljali so jo v bolnico, kjer je po nekaj urah umrla. Kri ji je bila vdrila v možgane.

To so sadovi divjaškega plesa, za katerega se moderna mladina tako navdušuje.

PROTEST PROTI FILMU

V Genovi so razna društva bojnikov vložila protest proti filmu »Zbogom orožje!« Posnet je po romanu slovitega pisatelja Hemingwaya, ki je bil v prvi svetovni vojni angleški dopisnik na soški fronti. Ozadje romana je umik italijanskih čet pri Kobaridu. Posamezne prizore so snemali tudi po vaseh Beneške Slovenije.

V protestu pravijo bojavniki, da utegne film škodovati ugledu oboroženih sil Italije.

SVETOVNA PRVAKINJA

Tridesetletna Lore Alt iz Stuttgarta je postala svetovna prvakinja v streljanju. Na tekmovanju v Milanu, kjer je sodelovalo 1000 žensk iz 30 dežel, je Nemkinja pisala pol

ure in v tem času udarila v stroj 580 pismenk na minuto.

KORISTNO ZA VSE

Ženske imajo pogostoma navado, da se v trgovini brez konca in kraja obotavljajo, preden kaj kupijo. S tem kradejo prodajalcem čas in zadržujejo ostale kupce. Da bi to razvado odpravili, so v neki trgovini obutev na Danskem uvedli tole novost: vsaka prodajalka ima na mizi uroštoperico in ženska, ki se v 10 minutah odloči, da kupi par čevljev, dobi 10 odstotkov popusta.

MODERNA KNJIGARNA

Na Dunaju je začela obratovati knjigarna, v kateri ni prodajalcev, temveč si kupci kar sami postrežejo. Ko si izberejo izloženo delo, pritisnejo na gumb in knjiga pride po tekočem traku z drobižem vred v njihove roke. To je prva avtomatična knjigarna v Evropi.

Zahtevamo tudi slovenske napise!

Pred nekaj tedni je pokrajinska uprava v Trstu dala postaviti na važnejša cestna križišča in ob vseh vhodih v vasi tržaškega slovenskega podeželja posebne table z imeni naših naselij. Ta ukrep bi ne bil za nas nobene važnosti, če bi ne opazili, da so vsi napisi na žalost le italijanski!

Vse kaže, da se tudi gospodje pri pokrajinski upravi prav nič ne pomišljajo zavestno in grobo gaziti določil Londonskega sporazuma, ki v tem vprašanju ne dopušča najrazlejšega dvoma. Ne moremo si namreč predstavljati, da bi odgovorna oblastva ne vedela, da od rimske vlade podpisani in sprejeti sporazum predvideva dvojezične napise za vse tiste kraje našega ozemlja, kjer prebiva najmanj 25 odstotkov Slovencev.

Najnovejše dejanje je hudo razburilo vse Slovence s Tržaškega in zlasti prebivalce devinsko-nabrežinske občine, ki niso še pozabili sramotnega Wintertonovega ukrepa, ko je pred 4 leti dal s silo odstraniti dvojezične krajevne napise v nekaterih vaseh na naši obali.

Mednarodni dogovori in koristi miru na tej zemlji zahtevajo, da pokrajinska uprava čimprej postavi na vsem podeželju tudi slovenske krajevne napise.

Složen in enoten nastop naših koroških bratov

(Nadaljevanje s 1. strani)

O vzgoji otrok, vpijejo, smejo odločiti le starši in nihče drugi. Po starih, preizkušenih metodah bi radi spet izvajali pritisk na gospodarsko odvisne Slovence ter jih na vse načine strahovali, Slovence, ki zahteva pouk v materinem jeziku, bi žigosali za sovražnika države, za iredentista in veleizdajalca. Da se rešijo vseh sitnosti in težav, se bodo ustrašeni reveži pač »prostovoljno« odločili za nemško šolo. Slovenski pouk se odpravi, ker je treba spoštovati »voljo staršev«. Vse naj se izvrši »demokratično«, v skladu s prirodnim pravom in krščansko moralo.

Taki so načrti nemških nacionalistov. Zdi se pa, da se jim grde nakane to pot ne bodo posrečile. O izvedbi Državne pogodbe ne od-

loča namreč le avstrijska vlada, temveč tudi velesile, na katere so gradiščanski Hrvati in koroški Slovenci vložili januarja t. l. pritožbo.

Razen tega ne smemo pozabiti, da se Avstrija ravno kar nahaja v težkem diplomatskem sporu z Italijo, kateri očita, da ni uresničila na Južnem Tirolskem manjšinske pogodbe Gruher - De Gasperi.

Kako naj se Avstrija zavzema z uspehom za Nemce v Italiji, če sama ne izpolnjuje svojih mednarodnih obveznosti do manjšin v lastni državi? Na takih moralnih osnovah Avstrija ne more voditi zunanje politike in očuvati svojega ugleda v inozemstvu.

To so vzroki, zaradi katerih se bodo krični načrti avstrijskih raznarodovalcev — izjalovili.

Dopisi v Tržaškega

TRŽAŠKI OBČINSKI SVET

Odkar je na tržaškem županstvu začel poslovati novi upravni odbor, ki je sestavljen iz samih krščanskih demokratov, sta bili dve seji mestnega sveta. Na prvi so tako komunisti kot socialni demokrati zahtevali, naj se župan Bartoli jasno in nedvoumno izjavi, ali namerava še naprej vladati s pomočjo fašistov in monarhistov. Župan se je v svojem odgovoru spretno izmikal stavljenemu vprašanju ter poudarjal, da se mora občinski svet baviti zgolj z upravnimi zadevami. Zanima nas, če bi se tega načela držal tudi, ko bi kak svetovalec zabrenkal na nacionalistične strune.

Na naslednji seji, ki je bila v torek, so svetovalci z večino glasov sklenili, da se morajo vse kupčije s sadjem in zelenjavo sklepati na novem pokritem trgu.

Mestni svet je še počastil obletnico smrti italijanskega komunističnega ideologa Gramscija ter se na predlog socialnih demokratov izrekel za pomilostitev madžarskega pisatelja Galyja ter časnikarja Obreszovskega, ki je je Kadarjev komunistični režim nedavno tega obsodil na smrt.

BARKOVLJE

Zaradi spoštovanja do svojih dragih bi se moral vsak človek, ko gre mimo pokopališča, na njem nekaj časa ustaviti. Saj so tu pokopani starši, najozži sorodniki, prijatelji in znanci. Ob grobu se spomniš svojih mladih let in se ti kakor na kinematografskem platnu vrtijo slike, ki te povedejo v tiste lepe čase, ki so jih Barkovljani pred 50 leti doživljali.

Kako te pa stisne pri srcu, če na barkovljskem pokopališču hočeš poiskati grobove naših zaslužnih mož. Ni jih! Kje je grob Dragotina Martelanca, ustanovitelja pevskega društva »Adrija«, »Obrtniškega društva« in soustanovitelja »Tržaške hranilnice in posojilnice«? Ali ni ta delavni mož zaslužil, da bi bilo njegovo ime vklesano vsaj na navadnem kamnu? Ali bi ne bilo na takem nagrobnem kamnu mesta tudi za igralca in skladatelja Antona Grbea, dolgoletnega in neumornega organista ter pevovodje »Adrije«, »Zarje« in »Kola«? Znano je, koliko dobrega je vsem Barkovljanom naredil pokojni dr. Just Pertot. Ali se ne čutijo dolžni, da bi ovelkovečili ime človekoljubnega zdravnika, ki je vse svoje življenje delal le za druge in prav malo zase? Na naši »Kunčevi nji« bi nadalje moral stati spomenik, na katerem bi bila vklesana imena naših vzgojiteljev.

Boli te tudi, ko vidiš, kako gredo domačini brezbrizno mimo spomenika padlim junakom, ki so žrtvovali svoje življenje zato, da mi danes lahko dihamo. Ob zidu proti morju je pokopana družina Vodopivec, mož in žena. Ali ne vidiš spodaj na spomeniku, kako so njunemu sinu vsilili primek Bevilacqua? Ali ne vidiš tam blizu v kamen vklesane Martelance, ki so postali Martellani, in zraven njih Starce, ki so jih prelevili v Vecchi, Vecchiotti itd.? Ali razumeš, da se moramo prav tem borecem zahvaliti, če imamo danes v Barkovljah slovenski otroški vrtec, slovensko šolo, slovensko prosvetno društvo in slovensko cerkveno petje? In ti ne najdeš minute, da bi se pomudil ob grobu teh žrtev

in bi se vsaj nekoliko oddolžil za vse, kar danes uživaš?

Zgledujmo se pri drugih narodih, kako slavijo svoje zaslužne može. Pravijo, da imajo Slovenci lepo lastnost, ki se ji pravi hvaležnost. Zakaj bi bili ravno Barkovljani nehvaležni?

ROJAN

V začetku prejšnjega tedna je Industrijska strokovna šola v Rojanu otvorila razstavo deških in dekliških ročnih del. Razstava je ponovno dokazala, da je zavod na visoki strokovni ravni, čeprav se zaradi neustaljenega položaja našega šolstva izvrši v profesorskem zboru vsako leto prava revolucija.

Dečki so izložili geometrične risbe in lesene ter kovinaste izdelke. Tako iz risb kakor iz ostalih predmetov je razvidna težnja učitelja, da učencem vcepi smisel za natančnost, red in smotrnost, brez katerih se otrokov značaj sploh ne more pravilno izoblikovati. Profesorji so prav ravnali, ko so sprejeli načelo, naj učenci med letom izgotove rajši manjše število ročnih del, ki pa naj bodo natančno in temeljito izdelana, kakor da bi razstavili grmado površno in v naglici izdelanih predmetov ter risb. Kajti šolska delavnica ni tovarna, ampak učilnica, v kateri otrok pridobiva osnovne pojme določene stroke.

Prav istega načela so se držali pri dekliških ročnih delih, čeprav je pouk tu nekoliko drugačen, ker večina deklet po dovršeni šoli na žalost nima prilike in možnosti, da bi izpopolnila svoje strokovno znanje. To velja tako za gospodinjstvo kakor za šivanje, pletenje itd.

Dekleta so razstavila precej prosto izdelanih risb ter celo vrsto ročnih del, ki gredo od rjuh do popolnih ženskih oblek. V posebni dvorani pa so nam pokazala, česa so se naučile v kuharski stroki.

Razstava je bila dobro obiskana, kar pomeni, da se naši ljudje živo zanimajo za uspehe našega šolstva.

NABREŽINA

Ves prejšnji teden je bila na tukajšnji strokovni šoli odprta razstava ročnih del in risb.

Kakovostno so tudi letos dela na dostojni višini. V ospredje stopajo zlasti ženska ročna dela in moška iz kamna. Mem šolskim letom izgotovljeni predmeti so bili izloženi v treh dvoranah. Presenetila nas je letos zlasti njihova smotrna in okusna razporeditev, iz česar sklepamo, da je razstavo uredil človek z zelo razvitim estetskim čutom.

Tudi ta razstava dokazuje, da se profesorski zbor povsem zaveda svojega vzvišenega poslanstva ter zna v učencih vzbuditi smisel in ljubezen do dela.

Občinski upravni odbor je prejšnji teden sklenil, da se bo novo kopališče v Nabrežini sezidalo na vaškem vrtu v bližini kino dvorane. Zgradba bo postavljena tako, da ne bo v ničemer kvarila tamkajšnjega prostora, ker ne bo zavzemala več (ko 200 kv. metrov zemljišča. Občina pa bo obenem prihranila več sto tisočev, ker je stavbni prostor njena last.

V ponedeljek, 1. julija, bo približno sto otrok iz devinsko-nabrežinske občine odšlo v počitniško kolonijo v Forni di Sopra (Karnija). Konec julija pa pojde na počitnice v isti kraj enako število deklic.

ŠTIVAN

Prejšnji teden sta bila v naši vasi dva cerkvena praznika, ki sta privabila zares lepo število ljudi iz vseh treh vasi devinske župnije. Ni jih bilo seveda toliko kot v letih pred prvo svetovno vojno, ko so ob teh priložnostih prihajale v Štivan množice z vsega Krasa, vendar kljub vsemu lahko trdimo, da takega števila nismo še po vojni videli v naši vasi.

Na Telovo je bila slovesna peta maša s procesijo. Za to priliko sta cerkvena pevska zbora iz Devina in Štivana občuteno izvajala Hadlerjevo latinsko mašo, kar je bilo za vse vernike pravo doživetje. Prejšnjo nedeljo smo prav tako slovesno obhajali praznik sv. Ivana, našega zaščitnika. Tudi to pot sta v cerkvi prepevala združena zbora iz Devina in Štivana. Vsi farani so zelo zadovoljni, da se je god sv. Ivana letos prvič po vojni posebno slovesno praznoval in da se je tako vsaj deloma obnovilo veliko slavje, ki so ga ob tej priliki vedno prirejali naši predniki.

MEDJA VAS

Prejšnjo soboto je našo vas globoko presunila žalostna vest, da se je smrtno ponesrečil 27-letni domačin Ivan Peric. Mladi mož se je v poznih večernih urah vračal na motorju iz Tržiča proti domu, kjer je iz doledj neznanih vzrokov v bližini bivšega štivanskega obmejnega prehoda zgubil ravnotežje, se zaletel v občestni kamen ter z vso silo treščil na cesto. Odpeljali so ga sicer takoj v bolnico, toda nekaj ur zatem je izdihnil svojo mlado dušo. Velika nezgoda je silovito zadela predvsem pokojnikovo družino, ki je ravno pred enim letom na podoben način že zgubila enega sina. Nesrečnega domačina smo pokopali v nedeljo. Naj mu sveti večna luč! Sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

Naša vas je v zadnjih letih imela res že preveč smrtnih prometnih nesreč. Najnovejša smrt naj bo vsem motoristom v resen opomin. Bodite silno previdni pri vožnji in ponoči ostanite, če le mogoče, doma!

NIZJA INDUSTRIJSKA STROKOVNA SOLA

Seznam učencev in učenk, ki so v poletnem roku z uspehom opravili nižji tečajni izpit.

V TRSTU: Bajec Ferdinand, Berdon Stelij, Bestiaco Franko, Bukovec Marij, Cerkenik Sergij, Fon Sergij, Furlan Ivan, Grizoni Bruno, Legiša Jurij, Rebek Nevij, Sardoč Darj, Suša Lucijan, Turko Marij, Žerjul Gianfranko.

Klarič Suzana, Favento Lidija, Grmek Lilijana, Jurjevič Lavra, Gruzovin Nevija, Jamšek Neva, Kocman Marija, Leban Marija, Lavrenčič Elvira, Lubiana Evelina, Markežič Zvezdana, Mari Marija, Marc Adalgisa, Peric Rozana, Rebec Adrijana, Šerli Nevija, Starc Ada, Stoka Ada, Širca Irma, Vekjet Adrijana, Vekjet Renata, Zudetič Natalina.

V DOLINI: Bizjak Sergij, Kocjančič Marij, Foraus Aldo, Hrvat Silvan, Mahnič Sergij, Ota Klavdij, Ota Miroslav, Parovel Angel, Pečar Egidij, Rapotec Emil.

Kocjan Antonija, Slavec Adelina.

V NABREŽINI: Gruden Anton, Gruden Bogoljub, Legiša Evgen, Peric Davorin, Košuta Franko, Tretjak Ivan.

Doria Vera, Grobiša Rožica, Leban Irena, Semec Darina, Uršič Marta, Zidarič Ida, Cibic Marija, Maganja Štefica, Tretjak Natalina, Sedmak Albina.

NA OPCINAH: Bratoš Karel, Kralj Angel, Gorkič Ivan, Hrovatin Edvard, Malalan Livij, Ražem Daniel, Sosič Karel, Sosič Marij, Urdih Sergij, Vidali Virgilij, Ban Ada, Kralj Vivijana, Krizmančič Zmaga, Kutin Magdalena, Vidau Marija, Zagar Magdalena.

Dopisi iz Goriške

IZ ŠTMAVRA

Česar ni mogel pričakovati noben domačin, še manj pa kdo od 15 posestnikov zgornjega dela naše vasi, se je zgodilo! Goriški župan Bernardis je dne 18. t. m. odbil prošnjo, naj se vodovod podaljša tudi do zgornjega dela vasi. Odgovor nas je naravnost porazil, kajti prav tisti del, ki vodo najbolj potrebuje, bo ostal brez nje in jo bo moral dovažati iz Soče. V pismu, ki ga je poslal, trdi župan, da občina ne more napeljati vode do hiš v zgornjem delu, ker bi to delo stalo šest milijonov lir. Zgraditi bi morali še eno vodno črpalko in nov vodni zbiralnik.

To je morda res, a prav tako in še bolj resnično je, da sta pravičnost in enakopravnost občanov, ki plačujejo iste davke, presveta stvar, s katero se ne sme igrati, kdor ima kolikaj čuta odgovornosti. Pravičnost in enakopravnost sta več vredna kot denarna vsota, ki jo župan omenja. Zato si niti zdaleč ne moremo misliti, da je županov odgovor končno veljaven. Saj se mora župan zavedati, da bo njegovo ravnanje obsodila vsa javnost. Ob vsaki priliki se župan rad postavlja z darilom, ki naj bi ga bil Štmavru naredil s tem, da mu je napeljal vodovod. V resnici pa ga je napeljal le za del štmaverskih hiš in posestnikov, medtem ko je znatno število vaščanov pustil na cedilu. Takega krivičnega ravnanja ne more nihče razumeti, še manj pa odobravati ali opravičiti. Zato pričakujemo, da bo gospod župan to krivico čimprej popravil.

IZ TRŽIČA

V sredo so splovili 36.120-tonsko petrolejsko ladjo »Esso Argentino«, ki jo je naročila Panama Transport Company. To je že druga ladja istega obsega izmed enajstih, ki jih je naročila ta družba. Tržiške ladjedelnice bodo zgradile skupno 400 tisoč ton ladij, za kar bodo potrošili 60 milijonov dolarjev ali 37 in pol milijarde lir.

V četrtek preteklega tedna je nadškof msgr. Ambrosio blagoslovil temeljni kamen nove velike cerkve v ulici Romana, ki jo gradi podjetje Romani.

Prejšnji teden je bila obravnava proti 13 delavcem naših ladjedelnic, ki so jih branili odvetniki Fortuna, Devetag in senator Leone iz Rima. Ti so zahtevali oprostilo razsodbo. Po dvehurnem posvetovanju je sodišče 12 delavcev pogojno obsodilo na eno leto zapora brez vpisa v kazenski list, ker so vdrlj v ravnateljstvo sobo in nasilno ravnali s pazniki. Oproščeni pa so bili obtožbe, da so napadli paznika Cosima Rempera, ki je sam pri razpravi zanikal, da bi ga bil kdo napadel. Čeprav je kazen le pogojna, so obsojenci vložili priziv. Obsodbo smatrajo namreč za krivično, češ da niso sodniki prav nič upoštevali upravičenosti njihove borbe za socialne pravice.

IZ DOBERDOBA

Pri nas se ni še poleglo vznemirjenje, ki ga je povzročila vest, da namerava vojaški urad iz Trsta razlastiti 420 ha zemljišča med Doberdobom in Ronkami. Nihče ne ve, kakšne vojaške naprave hočejo pravzaprav tu zgraditi. Poudarjamo, da gre v tem slučaju že za tretjo večjo razlastitev doberdobske zemlje: najprej so nekaj let pred drugo svetovno vojno razlastili več zemljišča v korist tržiške

družbe Solvay, nato so nam odvzeli precej zemlje za letališče v Ronkah. Ne prva ne druga razlastitev pa ni bila za gospodarstvo Doberdobcev tako usodna kot tista, ki jim grozi danes. Doberdob in vsa javnost imata pravico zahtevati od vojaškega urada, da javno razglasi, zakaj in kako hoče uporabiti to zemljišče, in da obrazloži tudi, zakaj ne more svojih načrtov izvesti na kakem drugem primernejšem prostoru. Razlastitve so namreč le tedaj opravičene, če so zares popolnoma nujne. V našem primeru pa gre za gospodarski obstoj premnogih družin. Saj nameravajo razlastiti tudi pašnike, ki dajejo krmno 160 glavam živine, in vinograde, tako da bi desetorica kmetovalcev ostala brez vsake plodne zemlje.

Dne 15. junija je bil pri nas sestanek prizadetih posestnikov, ki se ga je udeležila tudi tehnična komisija tržiškega vojaškega urada. Zastopniki urada so želeli, da bi naši kmetovalci podpisali razlastitveno pogodbo, kar so pa iz popolnoma razumljivih razlogov odklonili. Vendar so se dogovorili, da bo še ta teden drugi sestanek.

Pred kratkim sta se v Nabrežini poročila naš gospod župan Aleksander Jarc ter gospodična Leda Cumini iz Gorice. Novoročenca želimo obilo božjega blagoslova in zadovoljstva na novi življenjski poti, a obenem izražamo upanje, da potrdita svoj civilni zakon tudi pred oltarjem božjim.

IZ KRMINA

V sredo preteklega tedna je imel odbor za proslavo sv. Ivana, ki bo 29. in 30. junija ter 1. julija, važno sejo. Tedaj bomo imeli celo vrsto prireditev, zlasti pa še razstavo pohištva, sodobne umetnosti in vina ter srečolov. Za to priložnost pričakujemo veliko izletnikov iz vse Furlanije, Gorice, Trsta in tudi Bricev iz Jugoslavije.

IZ PODGORE

Že nekaj tednov se Podgorci in goriški meščani z zadovoljstvom poslužujemo novega mostička, ki vodi z levega soškega brega pri Stražicah v Podgoro. Najbolj se ga pa veselijo delavci naše predilnice, ker so doslej morali delati velik ovinek preko pevskega ali železniškega mostu, če so hoteli priti do tovarne.

Na praznik presvete Trojice je bilo v naši farni cerkvi prvo sv. obhajilo, ki se ga je udeležilo 17 fantkov in deklic. Popoldne pa je bila prva prireditev na našem novem odru, o katerem smo poročali zadnjič. Prav lepo je bila podana znana Vodopivčeva evharistična pesem »Nočni obisk«, prijetno smo uživali tudi »Angelsko voščilo« msgr. Gregorca.

ŠTIRIDESETLETNICA MAŠNIŠTVA

Predpreteklo nedeljo je msgr. Srečko Gregorec ob spremstvu nekaterih sobratov in številnih vernikov obhajal v goriški stolnici 40-letnico mašništva.

Slavljenec iz srca čestitamo vsi njegovi prijatelji in znanci in mu želimo obilo božjega blagoslova v njegovem duhovniškem poslanstvu.

NOVI DOKTOR

Na leposlovni fakulteti tržiškega vseučilišča je v ponedeljek preteklega tedna dosegla doktorsko čast gđ. Nives Paludetto, ki poučuje na slovenski nižji gimnaziji. Čestitamo!

SPREJEMNI IZPIT ZA LICEJ

Vseh kandidatov je bilo 11. Izdelali so: Bednarik Marjan, Kleindienst Ksaverij, Komac Lučka, Sfiligoj Majda, Vižintin Franka (z odliko); en dijak je bil zavržen.

ZAKLJUČNI IZPITI

Na Nižji srednji šoli so izdelali nižji tečajni izpit: Devetak Leopold, Figelj Ivan, Hoban Aleksander, Ljubič Marjan, Pavlin Damjan, Semolič Marjan, Sirk Aleksander, Winkler Robert (odličnjak), Bratuž Nadjda (odličnjakinja), Bordon Santina, Černetič Silva (odličnjakinja), Cigoj Neva, Marvin Florijana (odličnjakinja), Mašera Majda (odličnjakinja), Peteani Ana Marija, Polh Margareta, Pulc Nerina, Regent Alida, Rožič Nevina, Sošol Marija, Sossou Ana.

Popravlja jih 15, 2 pa sta zavrjena.

Na Strokovni šoli so izdelali zaključni izpit: Blažič Branko, Brajnik Darij, Cevdek Roman, Devetak Rinald, Ferletič Marij, Frandolič Marin, Gulin Jožef, Klanjšček Aleksander, Nanut Karel, Pahor Aldo, Rebula Franko, Sibau Ivan, Skarabot Marino, Vižintin Marjan, Cotič Zorko, Brandolin Bruna, Gorkič Bruna, Hmeljak Silvana, Marušič Jolanda, Mercocchi Lucija, Ožbot Milojka, Quinzi Olga, Vizutti Anamarija, Cotič Marina.

Popravlja jih 5, 2 pa sta zavrjena.

Hanalska dolina

IZ ŽABNIC

Na praznik sv. Ivana so se kakor vsako leto začela romanja na Svete Višarje. Prvi so letos poromali verniki iz Žabnic in Oveje vasi. Prihodnje leto bo ob tem času skoro gotovo prevažala ljudi na goro že vzpenjača.

Predpreteklo nedeljo smo pokopali 27-letnega Valerija Morassija, ki se je ponesrečil v rajbeljskem rudniku. Pogreba so se udeležili v lepem številu zlasti rudarji. Spoštovani in priljubljeni fant sedaj počiva ob grobu svoje matere. Naj mu sveti večna luč, njegovim sorodnikom pa izražamo globoko sožalje.

IZ RAJBLJA

Dne 15. junija se je v našem rudniku smrtno ponesrečil Morassi Valerij iz Trbiža. Delal je 300 metrov pod zemljo, pa se je nanj usul plaz gramoza, ki ga je zmečkal. Ko so fanta izkopal, je bil še živ, a je na poti v videmsko bolnico izdihnil.

Ta smrtna nesreča je strahotno ogorčila ves Rajbelj, zlasti pa še rudarje, saj so nešteto krat že pozvali rudniško upravo, naj ceni in spoštuje življenje rudarjev in zato preskrbi v rudniku za varnostne naprave. Vendar je za vse opomine bila uprava gluha in jih brez vsakega čuta odgovornosti prezirala. Po novi smrtni nesreči so se zbrali voditelji obeh sindikatov in notranje komisije ter razglasili stavko, ki je trajala do srede. Ravnateljstvo je naposled obljubilo, da bo takoj poskrbelo za varnostne naprave v jaških. Vodstvo sindikatov je poslalo protestna pisma tudi svojim osrednjim organizacijam, ministrstvu in videmskemu prefektu. Vsa javnost najodločneje obsoja zanikrnost uprave in njeno omalovaževanje človekovega življenja.

T O V A R N A

Prinčič

KRMIN - CORMONS

TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t. d. Isvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Beneška Slovenija

IZ TIPANE

Nihče bi si pred nekaj leti ne mogel misliti, da se bomo za obdelovanje naše zemlje morali posluževati delovne sile, ki prihaja iz Breginja in drugih bližnjih vasi v Jugoslaviji. In vendar je pri nas tako! Stotine ljudi prihaja danes od tam kositi travo, kopati njive in popravljati naše hiše. Domače delovne sile so pa razgane po svetu. Mnogo jih je v belgijskih in francoskih rudnikih, v kanadskih gozdovih in v gorati Švici. Danes je pri nas težko dobiti enega samega domačega delavca! Najdejo se vasi, kjer ni domanih toliko moških, da bi mrtveca pokopali. Doma so ostali le bolniki, ženske in stari. Zato moramo biti našim bratom z onkraj meje le hvaležni, da nam obdelujejo našo zemljo.

Pri tem nastane vprašanje, ali je pametno, da hodijo naši možje in fantje po svetu, medtem ko morajo kmečki delavci iz sosedne države prihajati k nam na dnino. Saj jim moramo plačevati približno toliko, kot zaslužijo naši v tujini! Če bi naš moški svet to stvar dobro premislil, bi vendar spoznal, da nam beg v tujino ne prinaša nobene koristi.

Pred kratkim je obiskal vse vasi naše občine urednik važnega švicarskega časopisa »Gazette de Lausanne«. Na lastne oči se je prepričal o obupnem socialnem položaju našega ljudstva. Obljubil je, da bo napisal daljšo razpravo o naših razmerah. Ker je zbral mnogo podatkov o naši deželici, upamo, da bo prikazal v pravi luči vse, kar je pri nas videl.

IZ SV. PETRA SLOVENOV

O žalostnih stanovanjskih razmerah v naši lepi vasi smo v Novem listu že nekajkrat poročali. Zlasti delavci žive še vedno v nezdravih stanovanjih. Kdor le more, si zgradi hišico, čeprav skromno. Naša občinska uprava se je že večkrat potrudila, da bi razne ustanove zgradile pri nas stanovanjske hiše, a doslej je bil ves njen trud zaman. Pred nekaj dnevi je pa odbor Ina - Casa sporočil, da je določil 31 milijonov lir za delavske hiše v šentpetrski občini. Ta vest je naše delavstvo zelo razveselila. Sedaj samo želimo, da z gradnjo obljubljenih stanovanjskih hiš čimprej začnejo.

»Furlansko gibanje v svetu« (E.F.N.M.) bo pri nas v kratkem priredilo tečaj za poučevanje tujih jezikov, ki jih morajo naši izseljenci vsaj deloma znati, če nočejo biti prehudi reveži v tujini. Kdor se je morda že kje udeležil podobnega tečaja, ve, koliko koristnega se na njem ljudje nauče. Zato naj se ga udeleži zlasti mlajši svet, ki se misli drugo leto izseliti.

Ko so pred kratkim pri nas blagoslovili 147 motociklov, 47 avtomobilov, en avtobus, dva tovornika in dva traktorja, bi tujec mislil, da je naša vas premožna, ker ima toliko vozil. Pa bi se bridko zmotil, ker so skoro vsi lastniki vozil žal tujci in ne domačini. Večinoma gre za profesorje in učitelje, ki poučujejo na naših šolah, ter za finančarje.

IZ MUZACA

Naša občina (Brdo) je v zadnjih letih izvedla po drugih vaseh precej javnih del, toda našo naselje je pri svojih načrtih vedno prezrla. K nam pa prihaja iz Tera vedno veliko ljudi, ki se kar začudijo, ko vidijo, da svetijo po naših gostilnah še vedno petrolejke. Vedo tudi, da se drugod razmere izboljšujejo in vasi olepšujejo. Le naša vas ne napravi nobenega koraka naprej in to ni prav. Nič bi ne rekli, če bi morali k nam napeljati električno luč bogve od kod. Toda v naši občini imamo veliko električno centralo, ki pošilja strujo celo v Videm. Zato je zares že napočil skrajni trenutek, da napravi naša občinska uprava temu sramotnemu stanju konec in da napelje električno luč tudi v naše naselje.

IZ SREDNJEGA

K našim grobovom v tujem svetu se je pridružil nov. Pred kratkim je v mestu Liège v Belgiji umrl Matevčič Jožef iz Gorenjega Tarbija.

Pokojnik se je pred leti izselil z družino v Belgijo, da si v tamkajšnjih rudnikih prisluži vsakdanji kruh. Imel je ženo in tri majhne otroke. V rudnikih si je pa nakopal neozdravljivo bolezen, ki ga je pognala v prezgodnji grob. K zadnjemu počitku ga je spremljala velika množica naših vaščanov, ki delajo v Belgiji. Blagemu pokojniku naj sveti večna luč! Užaloščeni družini izrekamo globoko sožalje.

Na zadnji občinski seji so določili zemljišče, na katerem bodo zgradili novo ljudsko šolo, ki jo bo občina sezidala z državnim posojilom. To znaša 14 milijonov.

Bred 100 leti

20

R.B.

Delaj in molči!

Vsi samodržci tega sveta imajo že od pravek pravilo, da je treba podložno ljudstvo upreči v delo, pa ne bo imelo časa misliti na politiko in bo lepo molčalo. V takratni dobi je dunajska vlada ravnala po načelu, ki pravi, da ljudstvu ni treba dovoliti nikalnih kulturnih in političnih pravic, le gospodarsko stanje, da je treba nekoličko izboljšati, pa bo »narod« zadovoljen. Govoril bo o gospodarstvu. Kulturne zadeve ali splošno narodno nič ne pomenijo, ko gre za les, plohe, lire — takrat — za goldinarje! Pa še pri tem tako imenovanem gospodarskem prizadevanju zadostuje, da nekateri lepo služijo po vladni milosti. Kakšno vročo glavo, če bo kaj zadržala, bomo pa že preplašili in ukrotili.

Tako podobno je umoval v duhu prosvetljenega absolutizma tudi gospod minister Bach. Ljudstvo naj dela in molči ali gobec drži, kakor se je »halt's Maul« reklo po avstrijsko.

Bach se je na tako politiko dobro razumel, ker je prišel prav iz vrst takih, ki znajo, ko so na vrhu, svoj prejšnje tovariše imenitno prezirati in se jim v pest smejati, ker niso naredili kariere.

Ko je namreč Aleksander Bach, sin nižjega uradnika, končal trgati hlače po šolskih klopih in se je kot neizkušen, mlad advokat oziral po klientih, je na Dunaju izbruhnila marčna revolucija. Bach je s svojim dobrim političnim nosom brž zavohal, kje je njegov

prostor, da prisloni lestvico do bodoče veljave, časti in denarja.

Zjutraj 13. marca 1848 se je valila množica še napol zaspanih Dunajčanov za mladim, mršavim človekom, ki je na čelu spreveda mahal s palico, s klobukom in je nekaj vpil na vse grlo. Dunajski dobrodušni meščani so seveda enako vpili in žugali s pestmi; ta ali oni je celo junaško na skrivaj vtaknil kamen s ceste v žep. Vodja spreveda, tedaj za ljudstvo ves zavzeti dr. Aleksander Bach, poznejša protiljudska ekscelenca minister baron Bach, je krenil proti deželni hiši.

Tu bi vse končalo pri žuganju, da ni dotedanjí samodržec Metternich zgubil živcev. Ukazal je vojaštvu, naj prežene množico z dvorišča deželne hiše. Pehota je potiskala množico ven, kar zadonijo prve kletvice, prifrčijo prvi kamni, kot odgovor rezko povelje in nato počijo puške.

Iz prvotno neznatnega razsajanja, ki so ga preračunajenci Bachovega kova speljali na svoj mlin, je nastala revolucija. Razburjenje zastran smrtnih žrtev in ranjencev je prevzelo vso prestolnico. Dijaki in pomočniki so se začeli oboroževati. Preden so posijale prve zvezde nad Donavo, se je vladajoči režim zrušil.

Pred sto leti je bilo vse življenje in mišljenje v avstrijskem cesarstvu pod vplivom ministra Bacha, ki je vpeljal še hujši politični absolutizem kot njegov prednik knez Metternich.

Vredni sluge gospodarja

Ker se zgodovina ponavlja — samo da se iz nje ničesar ne naučimo — bo zelo vzpodbudno, če beremo, kako je poznejši cesarski podrepnik izšel prav iz revolucionarnih vrst leta 1849. Brž ko je zlezal na vrh in se je sončil v milosti Franca Jožefa, je pa začel tlačiti prav tiste, ki so mu postavili ramena, da se je dokopal do ministrskega stolčka.

Ko se je tistega usodnega dne 13. marca drenjala po dunajskih ulicah množica in vpila proti vladi, je knez Metternich sedel za pisalno mizo v svojem kabinetu. Pomočil je gosje pero v črnilo in je začel podpisovati listine. Ta čas vdre iz predsobe skupina demonstrantov, oborožena s sabljami in karabinkami, s širokokrajnimi klobuki »à la Mazzini«, s prepašicami in dolgimi bradami. »Dol z Metternichom! Obesimo ga! Na laterno z njim!« so vpili. Kolovodja je potegnil samokres, ga naperil v ministra in zatulil: »Pet minut časa, potem ne jamčim nič več!« Kolovodja je bil mladi odvetnik doktor Aleksander Bach, duša zarotniškega sveta in poznejši minister ter posnemovalec Metternichovega absolutističnega režima.

Knez je mirno vstal in kot popoln igralec dejal: »Torej še pet minut...« Bach je prikimal. Vstajniki so vsi osupli gledali, ko je minister odprl vrata in se je na pragu obrnil: »Če menite, da moram iti, ni moj odstop nikakšna žrtev.«

(Nadaljevanje)

NOVI LIST V VSAKO SLOVENSKO HIŠO

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Lucrezia Borgia ni bila zastrupljevalka

Te dni so naznanili, da bodo v kratkem odprli za zgodovinarje še večji del tistih vatikanskih arhivov, ki so bili doslej nedostopni. Tisti, ki se tičejo starega in zgodnjega srednjega veka, so bili namreč že doslej precej dostopni javnosti, po ostalih pa bodo odslej zgodovinarji tudi lahko poljubno brskali. Ni izključeno, da bo prišlo pri tem na dan še marsikaj zanimivega, tudi kar se tiče slovenske zgodovine. Saj je komaj nekaj let od tega, kar je bil odkrit nad vse zanimiv potopis nekega furlanskega duhovnega gospoda, ki je spremljal svojega škofa na vizitacijskem potovanju po slovenskih deželah. Potopis, ki je iz petnajstega stoletja, predstavlja izredno važen kulturnozgodovinski dokument za slovensko zgodovino, ker prikazuje takratne razmere na Slovenskem. Takih listin pa se morda skriva v vatikanskih arhivih še več, saj pozna slovenska zgodovina malo virov, ki bi se nanašali na spise iz vatikanskih arhivov, kjer pa zgodovinskih dokumentov o srednji Evropi in tudi o naših krajih gotovo ne manjka.

Italijanske in tuje zgodovinarje pa prav posebno mikajo vatikanske listine o sloviti družini Borgia. Ze doslej se je posrečilo modernim zgodovinar-

jem dognati, da so storili zgodovinarji in pisatelji prejšnjih časov veliko krivico Lucrezii Borgia. Orisali so jo kot intrigantko in zastrupljevalko, kot pravega hudiča v ženski podobi. Moderna zgodovina pa je dognala, da so razširili tak glas o njej sovražniki družine Borgia, katerih se ni manjkalo, kot jih pač ni manjkalo nobeni vplivni in mogočni družini v srednjem veku in v začetku nove dobe. Zlasti ne v Italiji, kjer je vladalo še posebno sovraštvo med vplivnimi družinami. Tako so n. pr. zgodovinarji ugotovili, da ni Lucrezia Borgia nikogar zastrupila. Ni bila brez napak, kot nobena ženska (hvala Bogu, ker moških bi pač ne moglo doleteti nič hujšega, kot če bi dobili za ženo žensko brez napak), a tudi hujša ni bila kot druge ženske. Umrla je še mlada na porodu.

Vendar pa je vsa zgodovina rodovine Borgia, iz katere je izšlo tudi več papežev, tako zapletena in zanimiva, da zgodovinarji komaj čakajo, da bi dobili o njej v roke vsa doslej tajna poročila.

Iz filmskega sveta

FRANCOSKI NACRTI. Francozi si zamišljajo novo filmske načrte po sistemu »idealnih parov«, češ da uspeh mlade igralke in mladega igralca zagotovi tudi uspeh filmu. Idealnega para pa niso še našli. Večino del snujejo po romanah ali odrskih delih. Victor Hugo, Emile Zola in Prosper Marimée so še vedno pisatelji, ki Francozi po njihovih delih posnamejo največ zgodb.

NOVO DELO WALT DISNEYA. V Hollywoodu in New Yorku je doživel velik uspeh najnovejši Walt Disneyjev film »Skrivnosti življenja«. Delo ima znanstveno vsebino ter opisuje dogajanja v prirodi. V ostalem pa je film zelo zabaven. Kritiki trdijo, da je »pouk o cvetju in žuželkah« podan tako dobro, da ga tudi drugi gledalci, ki se za naravo prav nič ne zanimajo, z navdušenjem gledajo.

Kaj je z Rokopisi od Mrtvega morja?

V londonskem Društvu za Srednjo Azijo je te dni predaval znani britanski arheolog prof. Godfrey Driver o tako imenovanih »esenskih« rokopisih, ki so jih pred nekaj leti našli v skalni duplini ob obrežju Mrtvega morja v Palestini. Kot znano, so vzbudili rokopisi veliko diskusij med strokovnjaki za zgodovino svetega pisma. Nekateri so namreč menili, da so nastali prej ali vsaj istočasno, ko je Jezus učil pravo vero v Palestini. Saj so nauki v rokopisih čudno podobni krščanskim.

Prof. Godfrey Driver je v svojem predavanju naglasil, da nobena dosedanja razlaga o nastanku rokopisov ni zadovoljiva. Nobena ni v skladu z znanimi zgodovinskimi dejstvi, zlasti kar se tiče osebe, ki jo imenujejo najdeni dokumenti »mojster svetosti«. Po Driverjevem mnenju so sestavili listine že po Kristusovi smrti pisarji, ki so ušli pokolu, ko je bil uničen judovski samostan Qumran. Pri tem pa prof. Driver, ki že od leta 1938 predava semitsko jezikoslovje na univerzi v Oxfordu in ki se je zadnja leta posebno poglobil v študij Kristusovega časa, izključuje, da bi bili pripadniki esenske sekte napisali najdene rokopise. Prepričan je, da tu-

Javni nastopi Glasbene šole

V soboto zvečer je bila v dvorani na Stadionu I. maja javna produkcija gojencev šole Glasbene Matice. Priredili so jo za zaključek šolskega leta.

Na klavirju so izvajali skladbe: Magda Kuret, Tanja Savarin, Vera Oblak, Maja Možina, Bruna Legiša, Marta Ščuka, Danijela Nedoh, Tatjana Uršič in Hektor Jogan; na violini: Janko Starc ob klavirski spremljavi Lie Furlan, Zarko Hrvatich ob klavirski spremljavi Maria Hrvaticha in Nevenko Valetič, pri klavirju Bruno Podgornik. Na flavto je igral Mihael Renko. Pri klavirju ga je spremljala Neva Vrabec, ki je nudila klavirsko spremljavo tudi klarinetistu Rudolfu Piščancu. Dr. Gojmir Demšar pa je spremljal na klavirju Andra Vugo, ki je izvajal Händlov »Koncert za oboo«.

Vsi gojenci so pokazali prizadevnost in lepo znanje, nekateri pa tudi krepak talent. Spored je bil precej zahteven, obsegal je Gurliitove, Bratuževe, Mercadantejeve, Lhotka-Kalinskijeve, Riedigove, Sattnerjeve, Griegove, Chopinove, Weberjeve, Pugnani-Kreislerjeve in Händlove skladbe.

Sodeloval je mladinski zbor Glasbene Matice, ki ga je vodil prof. Ubald Vrabec. Zapel je Palestrinovo »Ad Dominum«, Slavenskega »Jesenske noči« in »Saljivka« ter odlomek iz I. dejanja »Prodane neveste«. Nelahke skladbe je izvajal ubrano in disciplinirano. Ta zbor bi radi večkrat slišali tudi na samostojnih koncertih.

* Na dražbi umetnin v Parizu so prodali neko tihožitje slikarja Gauguina za 104 milijone frankov. Vsem, ki so bili prisotni, je zastajal dih, ko so začeli grški ladjarji-milijarderji tekmovali, kdo bo več ponudil za sliko. Vsaka ponudba je bila za milijon frankov višja.

* Hrvatsko-italijanska igralca Silva Košina bo igrala glavno vlogo v francoskem filmu »Naivnež s štiridesetimi otroki« po romanu Paula Gutha. Pozneje pa bo igrala eno izmed ženskih vlog v filmu »Dober dan, žalost« po romanu Saganove. Roman je izšel pred kratkim tudi v slovenskem prevodu pri založbi »Lipa« v Kopru.

Bojan Adamič, dirigent velikega zabavnega orkestra, ki ga sam imenuje »jama razbojnikov«

Gospa Klara in gospod Pepi sta se vrnila od večerje pri ravnatelju Debeljaku. »Debeljakovski se pa res ne poda tako globok izrez, debela kakor je,« je klepetala gospa Klara.

»Tebi se še manj, ko si suha kot kurja kost,« i zagodrnjal gospod Pepi, ki je sedel na postelji in sezuval nogavico.

»Kaj si rekel?«

»Nič.«

»Ti, kaj se pa držiš tako namrdnjeno?«

»Se imam že zakaj.«

»Ali sem ti bila morda spet premalo fina v družbi? Bi rad imel profesorico za ženo, kaj? Kdo bi ti pa potem kahal in pral?«

»To pa bi že lahko vedela, da ni Galileo Galilei odkril Amerike, ampak Kristof Kolumb. Bi rajši držala jezik za zobmi, saj te ni nihče tega vprašal in razen tega vsi, razen tebe, vedo, kdo je odkril Ameriko.«

Gospa Klara je hlipnila. Saj je bila res zamenjala Kolumba in Galileia, a kaj, ko ju je tako lahko za-

Gospa Klara in njen Pepi

menjati, ker sta oba nekaj odkrila. Vendar je bilo proti njenim načelom, da bi molčala ali celo ostala možu kaj dolžna.

»Zdaj pa počakaj, Pepi, da ti jaz nekaj povem,« se je usulo iz nje. »Nikar ne misli, da sem tako neumna, za kakršno me imaš. Če Galileo ni odkril Amerike, je tudi ti nisi...«

»To tudi sam vem,« je zagodrnjal Pepi in pogledal v nočno omarico, če je posoda na mestu.

»Zakaj pa se potem delaš, kakor da si jo ti odkril? Same besede so te, sama imenitnost in sama hinavščina. Zdaj se ližeš Debeljaku in kimaš k vsemu, kar reče, ker misliš, da boš imel korist od nje. Se pred štirinajstimi dnevi pa si zavajal čez njega, tudi če te ni nihče nič vprašal.«

»To pa nima nič opraviti z bontonom in izobrazbo,« je vpadel gospod Pepi. »To je politika, da veš. Na politiko pa se ti ne razumeš in zato molči.«

di znani judovski zgodovinar Jožef Flavij ni imel nobene zveze z njimi. Vse, kar danes zgodovina ve o tistem času, je doznala iz rimskega vira ali iz takega, ki je bil Rimljanom naklonjen. Rokopisi, najdeni pri Mrtvem morju, pa so judovska plat zvana.

Tisti, ki so jih napisali, so imeli namen podžigati v hebrejskem ljudstvu odpor proti rimskim okupatorjem. V votlinah najdeni rokopisi obsegajo vse knjige stare zaveze svetega pisma, razen Esterine knjige, ki edina z naklonjenostjo govori o tuji oblasti. Pisci pa niso hoteli z ničemer priznati, da bi bilo na tuji oblasti kaj dobrega.

A tudi neglede na čas, ko so rokopisi nastali, njihova vsebina ničesar ne spreminja, kar se tiče našega znanja o svetopisemskem času in o dogodkih, opisanih v novi zavezi, je izjavil prof. Driver.

Jesen bo prof. Driver skupno z nekim drugim oxfordskim zgodovinarjem, prof. Rothom, objavil knjižico, obsegajočo kakih petdeset strani, v kateri bo natančneje obrazložil svoje mišljenje o »Rokopisih od Mrtvega morja«.

»To je hinavščina in neznačajnost, pa ne politika,« je hitela gospa Klara. »Če bi bila to politika, bi bil ti najmanj minister. Tako pa si samo neznačajnež in hinavec, da veš. Jaz vsaj povem, kar mislim, četudi se kdaj zmotim, ti pa nikoli ne poveš tistega, kar misliš, in se delaš modrega in zvitega, da je kaj. Ampak jaz te imam pogruntanega in vem, kaj si. Strahopetec si, brez hrbtenice in brez značaja. S tistim držiš, od katerega imaš korist, in ne s tistim, ki ima prav. Če je tebe sram, da imaš tako malo izobraženo ženo, je mene sram, da imam tako neznačajnega moža. Sleva si, pa ne mož. Tako, zdaj sem ti povedala, kar ti gre. In nikar ne misli, da te ljudje ne poznajo. Če se smejejo meni zaradi Kolumba, se nad teboj zmrdujejo zaradi tebe samega. Na, to imaš za tvojeja Kolumba.«

Gospod Pepi je rajši molčal. Dvignil si je nočno srajco in zlezal pod odejo. »Vražja baba,« je pomislil. In skoro žal mu je bilo, da ni tako neumna, kot se mu je zdela.

GOSPODARSTVO

Vrtnar v juliju

Suša, plevel in škodljivci so stalne nadloge, ki posebno ta mesec tarejo vrtnarja. Proti suši se borimo tako, da povrtnino zalivamo. Ker zelenjava izhlapeva ogromno vode, ji ta ne sme manjkati. Za zalivanje je najbolj primerna deževnica in nato voda iz vodnjakov. Voda iz cevi je navadno premrzla in preostra. Zato je najbolje, da stoji kakšen dan v čeburu in da šele nato z njo zalivaš. A je že tako, da hočemo žal vse hitro opraviti in zato pritrdimo gumijaste ali plastične cevi kar na vodovodno pipo in zalivamo. Največ zaleže zalivanje v obliki dežja, kar dosežemo s pomočjo posebnih razpršilcev. (Wolfov razpršilec je zelo primeren).

Zalivanje se najbolj obnese v mraku, zvečer. Zjutraj zalivamo, a brez razpršilca, samo tisto povrtnino, ki ji ni potrebno močiti listov. To so paradizniki, jajčevci-melancane, paprika in kapusnice. Če močni sončni žarki obstijejo liste, ki so pokriti s kapljicami vode, postanejo listi luknjičasti.

Boj proti živalskim in glivičnim škodljivcem smo opisali v navodilih za prejšnji mesec. Proti plevelu se pa bori vsak skrben vrtnar in sploh vsak obdelovalec zemlje tako, da vrti pač večkrat opleve.

V tem mesecu sadimo še fižol za stročje, kot so visoki »Marconia« in razne nizke sorte. Lahko sadimo še visoki in nizki sorti »ognjeni jezik« (lingua di fuoco) za luščenje rdečih strokov. Od povrtnine sejemo še solate, endivije, zeleni solatni in rdeči radič, kumariče in bučke-kočice, mesečne redkvice in zimsko črno redkev, vrtni korenček in peteršilj, cikorijo in proti koncu meseca tudi motvilec.

Sedaj pa presajamo razne sorte glavnatega zelja-kapusa, vrzote-ohrovt, cvetačo-karfijolo, brokole, por, cikorijo, solate, endivije itd. Opleti moramo listnato in korenasto

zeleno-šelin in presajeno letno endivijo.

Ta mesec dozori česnik in zato ga ob suhem vremenu poberejo in sušimo v zavarovanem prostoru in, če le mogoče, na preprihu. Listje čebule zvijemo, brž ko začne rumeneti, ker se bo bolj zdebela in prej dozorela. Paradiznike moramo zvezati k opori in jim odstranjevati zajedalne zalistnike; najboljše je, če paradiznike gojiš samo na enem stebelu ali vršičku, največ na dveh. Poškropi jih večkrat (tudi papriko in jajčevce) s 3/4% raztopino modre galice in apna ali z 1% raztopino prahu Caffaro ali s 0.25% raztopino asporja. Le tako boš obvaroval paradiznike pred peronosporo ali prehitrim porumenenjem listov, ki povzročata, da so plodovi drobni in začnejo gniti.

Proste gredice moraš takoj prekopati in obilno pognojiti. Istočasno jih razkuži z »gedrin-om«.

Cvetličarjeva opravila

Brž ko vrtnice odevetejo, jih obrežemo, da poženejo nove poganjke in cvetno popje. Vrtnice lahko cepiš in precepliš vse od maja do septembra, se pravi v vseh mesecih, ko so vrtnice sočne. Cepiš jih v oko. Do konca julija v oko cepljene vrtnice navadno kmalu poženejo, pozneje cepljene pa ohranijo speče oko do prihodnje pomladi. Uničuj na vrtnicah listne uši s sredstvi, ki smo jih navedli v navodilih za junij.

Začele so cveteti hortenzije. Ali si zadovoljen z barvo cvetov? Najlepše so čisto bele, plave ali živordeče. Zadnji dve barvi lahko vsiliš navadnim rožnatim cveticam, a ne več letos, temveč drugo leto. Na to pa moraš misliti že sedaj in jim dodajati primerne kemične zmesi. O tem smo že večkrat pisali.

Na že odevetele gredice lahko še vsadiš petunije, salvije, portulake, cinije, astre itd. Iz zemlje vzemi čebulice hijacintov, tulipanov, narcis - jurjevka, zlatice - ranunkolov, anemon in

ostalnih. Ko se osušijo - a ne na žgočem soncu - jih shranimo do prihodnje jeseni. Tedaj jih bomo zopet vsadili na prosto. Z raztopino modre galice in apna moraš tu pa tam poskropiti krizanteme, ki naj cvetejo za vse svete. Ali nima cvetoči phloks - slovenke - prešibka stebela, ker so grmi preveliki in je zemlja pod njimi hudo izčrpana. Za sedaj si to zapomni, da boš uredil vse potrebno za prihodnjo pomlad.

Olepševalne tratice so lepe samo tedaj, če je trava večkrat pokošena in zelena. Zato pa potrebuje - posebno sedaj - mnogo vode.

PERUTNINA TRPI ZARADI KURJANCEVI

Če kokošim in sploh perutnini hočeš dobro in imeti od njih dobiček, poskrbi, da ne bodo živali trpele zaradi kurjancev. Če jih hočeš odpraviti, ne zadostuje, da kurnike poskropiš z apnom ali z raztopino modre galice. Ti dve sredstvi ne uničita niti enega kurjanca in zato so potrebni drugi pripomočki.

Razkužiti moraš istočasno živali in kurnik. Najbolje in tudi edino učinkovito je, če zjutraj vsako posamezno žival vzameš v roke in jo poprašiš pod perutmi, po vratu, med nogami in okoli repa, posebno pa nad njim z »neocidolom«, z DDT (killing), s supergammo, s prahom Geigy 33 ali s podobnimi sredstvi. Žival nato spustiš na prosto. Takoj potem moraš razkužiti ves kurnik: stene, strop, tla in posebno vse kote in špranje, stojšča in sploh vse, kar je v kurniku. Kot razkužilo je najprimernejši »gesarol 50«, katerega razpršiš po vsem kurniku. To delo opraviš najbolj temeljito z nahrbtno škropilnico za trte. Če drži škropilnica 15 litrov, premešaš v pol kozarca vode 30 gramov »gesarola 50« v redek močnik. Počakaš 10 minut in nato zliješ brozgo v škropilnico, v kateri je že nekaj litrov vode, ter dobro premešaš. Nato škropilnico napolniš z vodo, dobro premešaš in poskropiš ves kurnik. Gesarol 50 sicer ne škoduje živalim z vročo krvjo, vendar je bolje, da se perutnina vrne v kurnik šele zvečer.

TEKME ZA SVETOVNO PRVENSTVO

Ljubitelji nogometa prav gotovo zanimajo tekme za svetovno prvenstvo. Zato je prav, da jih podrobneje seznanimo s potekom tekem v posameznih skupinah.

V finalnem tekmovanju, ki bo prihodnje leto na Švedskem bo nastopilo 16 državnih enajstoric, od katerih so štiri že znane. Te so: Zahodna Nemčija (svetovni prvak), Švedska (prirejatelj tekme za prvenstvo), Anglija in Brazilija, ki sta se v svojih skupinah že uvrstili na prvo mesto. Evropo bo tako zastopala kar enajst ekip, Južno Ameriko tri, Severno in Srednjo Ameriko ena in prav tako ena Azijo ter Afriko.

PRVA SKUPINA: Čeprav morata Irsko in Danska zaigrati povratno tekmo (prva se je zaključila z 2:1 v korist Irske), je prvo mesto osvojila Anglija, ki je porazila Dansko s 5:2 in s 4:1 ter Irsko s 5:1. Drugo srečanje med Irsko in Anglijo se je končalo z neodločenim izidom 1:1. **Lestvica:** 1. Anglija 7 (4); 2. Irsko 3 (3); 3. Danska 0 (3).

DRUGA SKUPINA: Francija ima z zmagami nad Belgijo (6:3) in Islandijo (8:0) največ upanja na uspeh. Tudi Belgija je visoko porazila Islandijo (8:3). **Lestvica:** 1. Francija 4 (2); 2. Belgija 2 (2); 3. Islandija 0 (2).

TRETJA SKUPINA: Madžarska, ki je slabo začela tekmovanje (bila je namreč poražena z 1:2 od Norveške), si je nekoliko opomogla z zmago (4:1) nad Bolgarijo. Bolgari so v Oslu porazili (2:1) Norveško. **Lestvica:** 1. Madžarska 2 (2); 2. Norveška 2 (2); 3. Bolgarija 2 (2).

ČETRTA SKUPINA: Na lestvici se na prvem mestu drži Češka, ki je dosegla dve zmagi (2:0 z Walesom in 3:1 z Vzhodno Nemčijo) in bila enkrat poražena (z Walesom 0:1). Nemci so le enkrat zmagali, in sicer proti Walesu (2:1). **Lestvica:** 1. Češka 4 (3); 2. Vzh. Nemčija 2 (2); 3. Wales 2 (3).

Sportni pregled

PETA SKUPINA: Luksemburška je dejansko izpadla iz tekmovanja, ker je zgubila tako z Avstrijo (0:7) kot z Nizozemsko (1:4). Zato bo odločitev za prvo mesto padla po povratni tekmi med Avstrijo in Nizozemsko (v prvi tekmi so s 3:2 zmagali Avstrijci). **Lestvica:** 1. Avstrija 4 (2); 2. Nizozemska 2 (2); 3. Luksemburška 0 (2).

SESTA SKUPINA: Tu so odigrali le dve tekmi: Poljska-Finska 5:0 in SZ-Poljska 3:0. **Lestvica:** 1. SZ 2 (1); 2. Poljska 2 (2); 3. Finska 0 (1).

SEDMA SKUPINA: Semkaj spada Jugoslavija, ki je zaigrala neodločeno (0:0) z Grčijo. Romuni pa so se bolje izkazali, ker so v Atenah premagali domačine (2:1). **Lestvica:** 1. Romunija 2 (1); 2. Jugoslavija 1 (1); 3. Grčija 1 (2).

OSMA SKUPINA: Po porazu s Portugalsko (0:3) so Italijani v slabih vodah, čeprav so premagali (1:0) Sev. Irsko. Sev. Irsko pa je s Portugalsko enkrat zmagala (3:0) in enkrat zaigrala neodločeno (1:1). **Lestvica:** 1. Sev. Irsko 3 (3); 2. Portugalska 3 (3); 3. Italija 2 (2).

DEVETA SKUPINA: V tej skupini vodi Škotska, ki je premagala Španijo (4:2) in Švico (2:1); izgubila pa je povratno srečanje s Španci (1:4). Španija pa je zaigrala neodločeno (2:2) s Švico. **Lestvica:** 1. Škotska 4 (3); 2. Španija 3 (3); 3. Švica 2 (2).

JUŽNOAMERIŠKA CONA: Tu bomo imeli kar tri finaliste. Eden teh je Brazilija, ki je zaigrala obe tekmi s Perujem (1:0 in 1:1). **Lestvica:** 1. Brazilija 3 (2); 2. Peru 1 (2); 3. Venezuela 0 (0).

V drugi skupini (Argentina, Čile in Bolivija) bodo srečanja šele v jeseni. V tretji skupini je Kolum-

bija zaigrala neodločeno z Urugvajem (1:1), izgubila pa je s Paragvajem (2:3). **Lestvica:** 1. Paragvaj 2 (1); 2. Urugvaj 1 (1); 3. Kolumbija 1 (2).

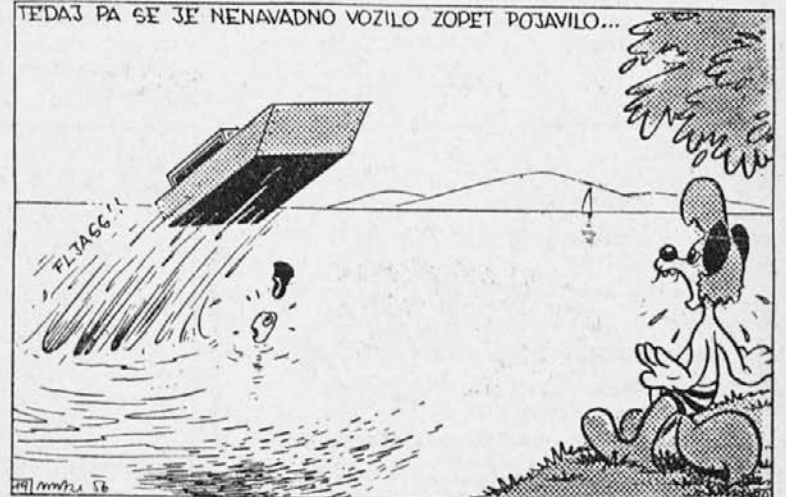
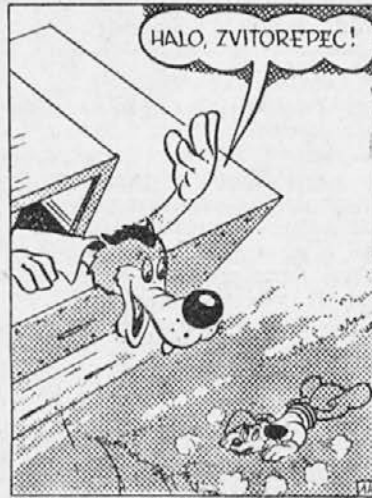
SREDNJA IN SEVERNA AMERIŠKA CONA bo dala le enega finalista, čeprav igrata dve skupini. V prvi si je Kostarika z zmagami nad Guatemalo (3:1 in 6:2) ter nad Curaçoom (4:0) zagotovila 1. mesto. **Lestvica:** 1. Kostarika 6 (3); 2. Curaçao 0 (1); 3. Guatemala 0 (2). V drugi skupini pa se bo Mehika, ki je dvakrat (6:0 in 7:2) porazila ZDA, pomerila s Kanado, ki je tudi premagala ZDA s 5:1. **Lestvica:** 1. Mehika 4 (2); 2. Kanada 2 (1); 3. ZDA 0 (3).

V AFRIŠKI OZ. AZIŠKI CONI so kar štiri skupine, toda na Švedskem bo igrala samo ena državna enajstorica. V prvi skupini se je na prvo mesto uvrstila Indonezija. Ta je namreč zaigrala tri tekme z Ljudsko Kitajsko (Nacionalistična Kitajska je svoj nastop odpovedala). Izidi so naslednji: 2:0, 3:4 in 0:0. V drugi skupini nista Turčija in Izrael zaigrali še nobene tekme. V tretji je Egipt premagal Ciper z 2:0, v četrti pa je Sudan premagal Sirijo (2:1).

ŠPORT PO SVETU

Kolesarstvo: Kolesarji se vestno pripravljajo na znano etapno dirko »Tour de France«, ki se začne v četrtek. Na sporedu so bile dirke za državno prvenstvo Francije (1. Huot), Švice (1. Hollenstein), Belgije (1. Vlaeyen), Španije (1. Ferraz), Luksemburške (1. Gaul) in Portugalske (1. Joao). Zaključile so se tudi etapne dirke po Švici (1. Fornara), po Dauphineju (1. Rohrbach), po Asturijah (1. Bahamontes) ter krožna dirka po Toscani (1. Sabbadini). **Nogomet:** Real Madrid je ponovno osvojil »Latinski pokal«. Premagal je najprej Milana (5:1), nato Benfico (1:0). Alessandria je premagala Brescijo (2:1) in si tako priborila pravico, da igra prihodnje leto v A ligi državnega italijanskega prvenstva.

2

Za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eČ
u
d
e
ž
n
i
o
t
o
k

Zaroka ob jezeru

8

Mihael je stopil k oknu. Prižgal si je cigareto in gledal mesec. Gabi pa ni hotela, da bi ta očitek obtičal na Vitu. Končno je vendar njega... ne, ne, saj ni več! Toda kljub temu.

»Vsak moški je sebičnež. In vendar je vreden ljubezni«, je trdo ugotovila.

Ne da bi se ozrl, je Mihael pripomnil. »Kaj ti razumeš o ljubezni.«

Gabi je šla k vratom: »Morda se bom naučila od tebe. Ti modri, bradati dečko.«

Smeje je stekla k Vitovi sobi. Pogledala je skozi ključavnico. V sobi je še gorela luč.

»Vito« je tiho poklicala.

Kot odgovor je zaslišala neko nerazumljivo brundanje.

»Vito, nekaj sem ti še hotela povedati. Četudi nisi več moj brat in stari godrnjavs — vendar te imam še rada!«

Po prstih se je vrnila v svojo sobo. Mihael je še vedno stal pri oknu tako, kakor ga je bila pustila. Gabi se je ironično priklonila pred njim in je razprla roke: »Ali smem bivšega gospoda brata prositi, da zapusti sobo bivše gospodične sestre? Končno se tudi ne spodobi, da bi ob tej uri mladi gospod stal sredi sobe mlade gospodične.«

S pretirano vljudnostjo se je Mihael priklonil: »Seveda, seveda, milostiva gospodična.« Ko je šel mimo nje, ji je prhnil v obraz: »Koza!«

Na vratih se je obrnil: »Ne bom te kompromitiral, ne. Nazadnje bi me hotela še poročiti in bi moral oče pri materi posredovati. Lahko noč, otroče, imam vse drugačne načrte.«

Njegova soba je bila vsa v temi. Pritipal se je do stikala. Ko se je obrnil, je obstal kot vkopan. Ali je sanja ali resnica? Izpod luči se mu je mirno smehljalo naproti obraz gospe Ede.

»Eda«, je zmedeno zinil. »Da, dragi moj dečko«, je skušala gospa pregnati njegovo boječnost. »Morala sem priti k tebi, da ti še nekaj pojasnim.« Zataknilo se ji je, iskala je besed.

»Vem, Mihael«, je nadaljevala, »tebi je najhuje med nami. Rada bi ti pomagala, da boš vse jasno videl.«

»Že vidim prav jasno.« Skoraj škodoželjno je še pristavil: »Zato sem pa tudi tako nesrečen!«

TEDENSKI KOLEDARČEK

30. junija, nedelja: Sp. sv. Pavla
 1. julija, ponedeljek: Presveta Rešnja kri
 2. julija, torek: Obiskovanje Device Marije
 3. julija, sreda: Leon II., Heliodor
 4. julija, četrtek: Urh
 5. julija, petek: Ciril in Metod
 6. julija, sobota: Izaija

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 26. junija si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	625—627 lir
avstrijski šiling	23,75—24,50 lir
100 dinarjev	90—95 lir
100 francoskih frankov	147—153 lir
funt šterling	1680—1730 lir
nemško marko	147—150 lir
pesos	14—16 lir
švicarski frank	145,75—146,25 lir
zlato	710—712 lir
napoleon	4850—5050 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 30. junija, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše — Lojza Peterlin: »Birmanska urica«; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Slovenski zbori; 20.30 Rimski Korsakov: »Legenda o nevidnem mestu Kitež«, opera v 3 dej.

Ponedeljek, 1. julija, ob: 18.40 Koncert pianista Marjana Fajdige; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Znanost in tehnika; 22.00 Iz slovenske književnosti in umetnosti; 22.15 Brahms: Simfonija št. 3 v F-duru.

Torek, 2. julija, ob: 12.55 Domači odmevi; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Rimski Korsakov: Seherezada; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Slovenski oktet; 21.00 Ezio D'Errico: »Krona iz papirja«, igra v 3 dej., igrajo člani Radijskega odra.

Sreda, 3. julija, ob: 18.40 Koncert sopranistke Anite Meze; 19.15 Kako so živeli otroci v starem Egiptu; 21.00 Obletnica tedna; 21.15 Vokalni kvartet Večernica; 22.00 Italijanski neorealizem.

Četrtek, 4. julija, ob: 19.15 Radijska univerza; 21.00 Dramatizirana zgodba — Duilio Saveri: »Kateri izmed treh?« - 2. zgodba: »Senca v noči«, igrajo člani Radijskega odra; 22.15 Vokalni kvintet; 23.00 Romance.

Petek, 5. julija, ob: 13.30 Glasba po željah; 19.15 Zena in dom; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 21.15 Znane skladbe slavnih mojstrov; 22.00 Velika arheološka odkritja.

Sobota, 6. julija, ob: 16.00 Radijska univerza; 18.00 Čajkovski: Koncert št. 1; 18.30 Oddaja za najmlajše — Aleksander Marodič: »Bunko piše prijateljem«, igrajo člani Radijskega odra; 21.00 Teden v Italiji; 21.50 Vivaldi: Štirje letni časi.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 380: Lansko leto je nekaj trt moje ga vinograda napadla bledica in sem jim zato že junija meseca pognojil s superfosfatom in z zeleno, oziroma železno galico. Tako mi je svetloval strokovnjak. Do konca lanskega leta in tudi letos nisem opazil, da bi to gnojenje kaj koristilo. Trte imajo tudi letos blede listje in poganjajo slabše kot lani. Kaj je temu vzrok in kaj naj naredim?

Odgovor: Predvsem bi strokovnjak moral ugotoviti, zakaj je nastopila bledica. Ali je okoli korenin preveč vlage? So trte vsajene v težki ilovici? Morda se ne strinjata divja podlaga in žlahtni del trte. Mogoče je v zemlji res premalo železa in bi bilo gnojenje z železno galico na mestu. Če rastejo trte v težki ilovici ali če je v zemlji premalo železa, moramo zdraviti bledico z apnom in železno galico in ne z železno galico in superfosfatom. Če namreč gnojite s superfosfatom in z železno galico istočasno, se železo iz železne galice kemično združi s fosforom iz superfosfata in tako nastane kemična spojina »železni fosfat«, ki je v zemlji neraztopljiv in zato ne učinkuje.

Vprašanje št. 381: Sedaj je na trgu in tudi v mojem vrtu precej graha. Kako bi ga ohranila svežega za zimsko rabo?

Odgovor: Zanesljivo dobrega ohranite samo v posebnih kozarcih, ki se dajo neprodušno (hermetično) zapreti (Weck, Rex, Maria itd.). Grah izluščite, poparite s slano vodo in z njim napolnite kozarce ter dolijete toliko slane vode, da sega do 3/4 kozarca. Ni potrebno, da je voda posebno slana, ker nima ohranjevalne naloge. Napolnjene kozarce opremite s posebnim gumijastim obročkom, pokrijete s pokrovom, nadenete odgovarjajočo vzmet in kuhate pol ure (lonc v loncu — bagno maria). S kuhanjem uničimo plesnobne in druge glivice. Ker pa s prvim kuhanjem ne uničimo trosov glivic, se pravi njih semena, moramo po 4 dneh kozarce zopet kuhati, in sicer 10 minut. Ko se ohladijo, morajo biti kozarci neprodušno zaprti. Neprodušno zaprte kozarce z grahom, z drugim sočivjem ali s kuhanim sadjem, lahko ohranimo tudi več let.

Izdaja Konzorcij Novega lista
 Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphisa« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
 Telefon 29-477

TRST
 VIA CARDUCCI 15
 Telefon 29-656

Bogata izbira naočnikov, daljnogledov, toplomerov in fotografskega materiala

„TECHNA“

UVOZ — IZVOZ

TRST (302) — ul. F. Filzi 17 — Tel. 35-907
 Telegram: »TECHNALUIN«

DESTILACIJA ESENC

Janoušek

Tvrdba ustanovljena leta 1883

TRST — BARKOVLJE — TELEFON 29-96

KMETIJSKA NABAVNA

IN PRODAJNA ZADRUGA — TRST, sedež in skladišče ul. FOSCOLO 1 - Tel. 94-386 — Prodajalne: Trst, ul. Flavija 23; Milje, ul. Roma 1
 VSE ZA KMETIJSTVO!

TURDKA

KERŽE

Ustanovljena l. 1866

TRST

Trg S. Giovanni 1

Tel. 35-019

Električni litalniki, sesalci za praš, pralni stroji, gradci za vodo, hladilniki itd., itd., itd.

PAPYROS

M. FERFOLJA

UVOZ

IZVOZ

papirja, grafičnega materiala ter zaloga vseh vrst ovojnega papirja

TRST — ul. F. SEVERO 10 — Tel. 36-453

»Čemu pa? Med nama ni treba, da bi se odnosi prav v ničemer spremenili. In tudi se ne bodo«, je krepko dostavila.

»Toda ne čutiš sama, da se bodo morali spremeniti? Že tako, ker nisi več moja mati. Ti veš, da si mi bila še skoro več... tako rad sem te imel. Nobeno žensko bitje mi ne bo več nikoli tako pri srcu.«

Mihael je spregovoril te besede mirno in odločno in ne da bi Edo pogledal.

Tudi ona ni uprla pogleda vanj, ko je mirno izrekla: »Prosim, Mihael, govoriva stvarno. Jaz sem ti hotela reči, da bi rada ostala zate, kar sem: najboljša in najbolj zanesljiva prijateljica.«

»Ne, to je popolnoma nekaj drugega. Za prijatelja se morda celo žrtvujemo, a ti...« Mihael si je z rokami grebel po laseh. »Ti si mi bila še več.«

Nežno ga je skušala potolažiti: »Dobro, Mihael, dokler ima človek šestnajst ali sedemnajst let potrebuje vodstva. Toda ti si že odrasel fant. Zdaj se že moraš naučiti razlikovati, sicer boš ostal vse življenje nesrečen sanjač...«

Eda Vrbič je vstala. »Pojdimo spat. Jutri vse bolj premisli s svežo glavo. Mihael se ni ganil s prostora; nepremično je zrl predse. Ona je nadaljevala! »Ti vendar hočeš postati velik umetnik. ki ne bo v glasbi samo čustvoval, ampak tudi mislil in se dvigal. Postani glashbenik, ki bo ljudi očaral!« Prijazno mu je pokimala in je odšla.

Tomo Vrbič je že mislil leči v posteljo, kar ga je nenadno trkanje na okno zmotilo. Brž se je ogrnil v spalni plašč.

»Očca«, se je oglasil Gabin glas. »Ali že spiš, očka?« Previdno je smuknila skozi vrata in je obstala na pragu. Čez hip je nekam plašljivo stopila k postelji. Objela je očeta okrog vratu in se je opravičila: »V vsej nocojšnji zmedbi sem ti pozabila voščiti lahko noč. Ali pa hočeš tudi ti, da vse dosedanje lepe navade opustimo?«

Očca je prijazno odkimal z glavo: »Kako moreš, kaj takega misliti? Nasprotno, saj bi bilo vsem hudo, če bi se vse spremenilo. Zato menim, le ohranimo stare navade.«

»Tudi jaz mislim tako«, je prihrdila Gabi in se je usedla na posteljno stranico. »Hotela sem ti še nekaj povedati. Prosim, nikar se ne jezi, če se fanta nekam trmasto obnašata, posebno Vito.« Skušala ga je opravičevati: »Z dušo in telesom je privezan na zemljo. Zato sicer nočem reči, da bi razmere teže pojmoval kot mi. Sicer pa ga bova z mamo že ukrotili.« Gabi je prijateljsko potrepljala očeta po rami in se je poslovila. Oče »idealne družine« se je zadovoljno stegnil po postelji.

Pred vrati je Gabi skoraj trčila ob Vito. Hotela je že smukniti mimo njega, toda on jo je zadržal za roko: »Kaj sta govorila z mojim očetom?« jo je strogo vprašal.

»Malo družbe sem mu pripravila«, je odvrnila. »Kaj naj vendar počne, če se družina ne bo zanj zanimala?«

»No, da«, je prihrdil Vito in jo je spustil.

(Dalje)